

ula

Vzdelávanie · Výskum · Priemysel

Chemzi

Veda
do služieb
ľudu

Exodus mozgov

Text: D. Velič
Kontakt: duvellabs@gmail.com

Odlive mozgov zo Slovenska hovoríme od pádu Železnej opony, o sťahovaní sa za prácou, úmyselne som nepoužil slovo migrácia, len pár posledných rokov. Hoci tieto dve témy v niečom súvisia, ale zasa v niečom sa aj líšia, radšej by som sa venoval iba hŕbnému odchodu študentov zo Slovenska.

Sťahovanie sa za lepším životom, nielen prácou, je staré ako ľudstvo samo. Živo si viem predstaviť, ako rímski legionári nechápavo pozerali z „Trenčianskeho hradu“ na hordy polonahých barbarov z východu. Len pre upresnenie, tí barbari sme boli my, „starovekí slováci“. Naša integrácia v regióne nebola jednoduchá a metodika bola založená, tak ako tisícky rokov predtým a zdá sa aj potom, na vojnách. Pozitívnym výsledkom z globálneho hľadiska je, že západná civilizácia, ako ju dnes definujeme a poznáme, prežila. Sťahovanie národov bol extrém, ale sťahovanie sa za lepším životom bolo a dodnes je bežným javom. V našej doline niet práce, ideme o dolinu ďalej. Na Felvidéku nebolo práce, podme do Viedne, alebo prečo nie rovno do Ameriky. Národnosť nebola tak silným parametrom, dôležitá bola flexibilita, pracovitosť a jazykové schopnosti, ... počkajte, to znie ako parametre z prijímacieho pohovoru do práce pre globálnu korporáciu. Správne, veľa sa v tomto ohľade nezmenilo. Ľudia prichádzajú a odchádzajú, bol to a je to prirodzený pohyb. Nie je na tom nič zlé, problém však môže nastať, ak sa výrazne poruší rovnováha. Inými slovami, ak odniekiaľ ľudia len odchádzajú a po nich ostáva výrazne a očividne nevyplnené miesto. Fluktuácia v percentách, povedzme 5% odídených a nenahradených, je v istej forme kompenzovateľná. Ak je však toto číslo príliš veľké, povedzme 20%, tieto straty sú citelné a môžu byť neprekonateľné. Odchod tak veľkej skupiny už môžeme právom volať exodus. A to, čo sa deje s našimi študentami, ktorí hŕbne opúšťajú Slovensko, môžeme právom nazvať exodus mozgov. Či si to priznáme, alebo nie, exodus študentov zo Slovenska je našim obrovským problémom.

Od pádu Železnej opony sa tak Slovensko prepracovalo od úniku mozgov, čo môžeme chápať, ako odchod pár percent špičkových odborníkov k exodu študentov. Pri tom úniku mozgov sa mohli zodpovední za tento stav ešte ukľudňovať, že naša ekonomika nevie zaplatiť takýchto odborníkov. V prípade exodu študentov, bude veľmi ťažké nájsť výhovorky. Naše vládne garnitúry nielenže nezastavili únik mozgov, ale ešte navyiac celý systém tak zdegenerovali, že pre veľkú časť mladých ľudí je Slovensko nezaujímavé pre ďalšie štúdium. Ale pozrime sa najskôr na čísla. Jeden parameter je odchod študentov, druhý parameter je kompenzácia príchodom zahraničných študentov a tretí parameter je návrat vlastných skončených študentov, prípadne

zotrvanie alebo odchod zahraničných študentov doštudovaných na Slovensku. Na obrázku vidíme dva tábory krajín, ktoré nie sú prekvapujúce. V podstate bohatšie krajiny viac prilákajú študentov, ako od nich vlastní odchádzajú, chudobnejšie krajiny to majú celkom logicky naopak. Potom vidíme tri trendy

- rovnováhu, kde 2-3% prichádzajú a aj odchádzajú, napr. Nemecko alebo Francúzsko
- proimigračné krajiny, napr. Británia alebo Holandsko, kde 1-2% odchádzajú a 5-6% prichádza
- chudobnejšie krajiny, kde je to naopak a 5-6% odchádza a 1-2% prichádzajú

Nedá sa nevnímať si, že Slovensko sa vymyká z priemeru a najmä číslo približne 16% odchádzajúcich je desivé. Hodnota 16% je najhoršia v Európe. Chápajúc geopolitické pomery, je preto zaujímavé sa pozrieť na našich najbližších susedov, Rakúsko a Čechy. Rakúsko má jasne zosilnený pro-imigračný trend a Čechy taktiež. S výnimkou pomerne vyrovnaného Maďarska, všetky ostatné post-socialistické krajiny majú opačný trend. Dôvod v oboch prípadoch, Rakúsko a Čechy, je asi viac než jasný. Veľká časť nárastu prichádzajúcich študentov do Rakúska je práve zo Slovenska a v prípade Čiech si trífne tipnúť, že slovenskí študenti tvoria 90% prichádzajúcich. Prvý parameter 16% odchádzajúcich študentov zo Slovenska je alarmujúci. Druhý parameter 4% prichádzajúcich študentov na Slovensko je mierne optimistický, keďže sa jedná o najvyššie percento medzi post-socialistickými krajinami, samozrejme s výnimkou Čiech, ktoré však zásobujeme najmä my. Tretí parameter môže byť najhrozivejší, hoci presné čísla skončených študentov, ktorí sa vracajú na Slovensko, nie sú k dispozícii. Dovolím si odhad, že v prípade Rakúska je návratnosť možno 25% a to asi len po neúspešnom pokuse sa zamestnať v Rakúsku, alebo inej nemecky hovoriacej krajine. V prípade Čiech, budem veľmi skeptický, lebo funguje príbuznosť jazyka, podobná mentalita, osvedčená pracovitosť Slovákov, slovenská mentalita pomerne rýchlej asimilácie a politicky podporovaná proimigračná politika pre Slovákov v Čechách. Môj odhad je, že pravdepodobnosť návratu vyštudovaného Slováka z Čiech je blízka nule. Prípad zotrvania zahraničných študentov, ktorí doštudovali na Slovensku a mohli by kompenzovať našich chýbajúcich, je otázný, najmä z dôvodu silnej slovenskej protiimigračnej mentalite.

Asi nemusím zdôrazňovať, že je národnou tragédiou, ak mnohí naši mladí ľudia vidia svoju vlastnú a rodnú krajinu ako neperspektívnu pre život. Tento stav nie je len strašný a alarmujúci, ale do budúcnosti aj samozničujúci. Ako? Tak skúsme aspoň krátky výpočet:

- keďže nie každý má sklony sa sťahovať, nie je poctivé tvrdiť, že raz odídu všetci; ale je jasné, že takto prichádzame o veľkú časť intelektuálnej špičky
- bez mladých a vzdelaných ľudí tu nebudú kvalitné vysoké školy, ani univerzity, ani výskum, ani vývoj alebo inovácie
- potom nebudú ani technologicky vyspelé výroby s vysokou pridanou hodnotou a vysokým platom
- pravdepodobne tu budú môcť ostať len jednoduchšie výroby s nízkou pridanou hodnotou, odkázané dlhodobo na nízky plat
- tvorba a rast strednej triedy bude minimalizovaná, sociálne nožnice sa otvoria ešte viac
- nízka produktivita zníži hrubý domáci produkt a to negatívne pocíti zdravotníctvo a dôchodkový systém.

Na záver treba férovo povedať, že exodus našich mladých ľudí, ako sme začali na úvod, je hoci smutný, ale prirodzený a najmä ich viniť nemožno. Vínú nesú politické garnitúry a ich inštitúcie, ktoré k tomuto stavu, možno pasívne, ale jednoznačne prispeli. A k týmto inštitúciám jednoznačne patria aj vysoké školy a univerzity. Nejde o ich pranierovanie, ale skôr o výzvu, aby sme mali silu prijať zodpovednosť za tento stav a zabezpečili nápravu, nie v najbližšej dobe, alebo po voľbách, ale okamžite. •

